

KS. ANDRZEJ WIDAK – RZESZÓW

**DZIAŁALNOŚĆ MUZYCZNA
KS. TEOFIŁA GÓRNICKIEGO (1890-1971).
PRZYSZYNEK DO BADAŃ****Wprowadzenie**

Na przełomie XIX i XX wieku ważne miejsce na polu rozwoju muzyki kościelnej w Polsce zajmowali kapłani pochodzący z różnych diecezji czy zgromadzeń zakonnych. Wśród nich z pewnością należy wymienić takich jak: ks. A. Chlondowski SDB, ks. W. Gieburowski, ks. H. Feicht CM, ks. W. Lewkowicz, ks. K. Mrowiec CM, ks. Z. Piasecki, ks. W. Świerczek CM¹. Nie można również pominąć księży

KS. ANDRZEJ WIDAK – ur. 1969, mgr teologii, dr muzykologii. Studia filozoficzno-teologiczne odbył w Wyższym Seminarium Duchownym w Przemyślu w latach 1988-1994, studia muzykologiczne w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II w latach 1995-2000. W 2006 roku ukończył studia chórmistrzowskie, a w roku 2008 studia z emisji głosu w Akademii Muzycznej w Bydgoszczy. Doktoryzował się w 2008 roku na podstawie pracy *Zabytkowe organy w obiektach sakralnych diecezji rzeszowskiej. Studium historyczno-instrumentoznawcze*, napisanej w Katedrze Instrumentologii IM KUL pod kierunkiem ks. prof. dra hab. Jana Chwałka. Od 2000 roku jest wykładowcą muzyki kościelnej i dyrygentem chóru w Wyższym Seminarium Duchownym w Rzeszowie. Jest dyrektorem i wykładowcą Diecezjalnego Studium Organistowskiego w Rzeszowie oraz referentem ds. muzyki kościelnej i diecezjalnym duszpasterzem organistów diecezji rzeszowskiej, a także członkiem Diecezjalnej Komisji Liturgicznej. Należy do Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kościelnych. Zainteresowania naukowe koncentruje wokół historii budownictwa organowego w Polsce i Stanach Zjednoczonych oraz muzyki w liturgii. ORCID: 0000-0001-6398-1772. Kontakt: widakandrzej@gmail.com.

będących pierwszymi absolwentami utworzonego przez ks. H. Feichta Instytutu Muzykologii Kościelnej na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim².

W wymiarze o charakterze duszpasterskim, wychowawczym czy popularyzatorskim odznaczyło się wielu księży być może mniej znanych, działających niejako „w terenie”. Wśród właśnie takich kapłanów wskazać można postać ks. Teofila Górnickiego, duszpasterza, katechety, wychowawcy młodzieży i muzyka, wywodzącego się, podobnie jak ks. Lewkowicz, z diecezji przemyskiej.

Niniejszy artykuł jest próbą przybliżenia tej postaci, a przede wszystkim działalności na polu muzyki kościelnej jako kompozytora i autora wielu opracowań. Ks. Górnicki być może mniej znany jest w diecezji przemyskiej czy w obecnej diecezji rzeszowskiej z racji tego, że pracował od 1924 r. w Gorlicach, które po reorganizacji diecezji w Polsce w 1925 r. znalazły się w granicach diecezji tarnowskiej. W Gorlicach pozostał do końca swojego życia. Niemniej jednak wydaje się, że sylwetka tego kapłana warta jest przypomnienia, a być może także szerszego opracowania.

Życie i działalność

Ks. Teofil Górnicki urodził się 8 marca 1890 r. w Niebylcu jako syn Wojciecha i Marianny z d. Klimkiewicz. Brat Roman był burmistrzem Niebylca w latach 20. XX wieku. Uczęszczał do szkoły powszechnej, a następnie do gimnazjum w Rzeszowie (1904-1908) oraz w Przemyśle (1908-1912). W 1912 r. wstąpił do Seminarium Duchownego w Przemyśle, a święcenia kapłańskie przyjął w 1917 r. z rąk biskupa J. S. Pelczara. Warto nadmienić, że Teofil był jednym ze słuchaczy wykładów błogosławionego ks. Jana Balickiego. Po święceniach rozpoczął pracę jako wikariusz w Samborze, ale 1 października 1917 r. otrzymał urlop zdrowotny. Po jego zakończeniu 1 września 1918 r. został zamianowany wikariuszem w Albigowej. Funkcję tę pełnił do 19 kwietnia 1921 r., kiedy został zamianowany katechetą w Gimnazjum w Samborze, a następnie od 1 września 1921 r. kapłanem bpa Józefa Sebastiana Pelczara. W tym samym czasie był ekspozytem w Przemyśle-Błoniach³.

1. T. Bratkowski, *Muzyka. Teoria i historia XIV-XX w.*, t. 1, Przemyśl 2011, s. 86-93.
2. *Artificium Ars Scientia. Księga Jubileuszowa w 80. rocznicę urodzin Ks. Profesora Jana Chwałka*, red. M. Szymanowicz, Lublin 2010, s. 91.
3. Archiwum Diecezji Tarnowskiej [dalej: ADT], Zesp. PG, sygn. VIII/15, Diecezja przemyska – Kwestionariusz; A. Chuchła, *Koncert z okazji 42 rocznicy śmierci ks. prałata Teofila Górnickiego*, „Rocznik Niebylecki”, 2 (2014), s. 252-254; A. Motyka, *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne* (cz. 9: Glazer-Grochowski), „Zwiastowanie”, 2022, nr 1, s. 276-277.

Od 1 września 1924 r. rozpoczął pracę w parafii gorlickiej. Pracował w Państwowym Gimnazjum (prefekt, katecheta), później Gimnazjum i Liceum im. Marcina Kromera. Uczył takich przedmiotów jak: psychologia (1925/26-1932/33), religia (1925/26-1938/1939; 1945-1951) oraz śpiew. Był dyrygentem chóru (1928/29-1938/1939)⁴. W 1939 r. ks. Górnicki poprosił o zmniejszenie liczby godzin religii w szkole. Prośba ta była podyktowana stanem zdrowia ks. Teofoła⁵. Jego prośba została pozytywnie rozpatrzona⁶. Był długoletnim dyrektorem Bursy Polskiej dla gimnazjalistów. Założył także chór chłopięcy, a następnie chór mieszany. O poziomie chóru świadczy zajęcie II miejsca w ogólnopolskim konkursie zespołów śpiewających chórów młodzieżowych w Krakowie (1937 r.), a także występ „na żywo” na antenie Polskiego Radia w Krakowie. W repertuarze chórów znalazły się utwory m. in. S. Moniuszki, F. Nowowiejskiego i innych⁷. Ks. Górnicki jako katecheta bardzo solidnie przygotowywał się do „każdej lekcji” w trosce o wychowanie powierzonej mu młodzieży. Z tej racji podjął się także uczenia psychologii w gimnazjum. Troską otaczał także młodzież mieszkającą w bursie. Starał się o przebudowę bursy i zbierał fundusze na urządzenie w niej kaplicy. Naukę śpiewu traktował jako ważny element w wychowaniu, także religijnym, młodego pokolenia. Chór gimnazjalny brał częsty udział w nabożeństwach pozaszkolnych⁸. Warto także nadmienić, że ks. Górnicki przed wojną pełnił funkcję spowiednika nadzwyczajnego Sióstr Felicjanek pracujących w Gorlicach⁹.

Podczas wojny ks. Górnicki przebywał w Niebylcu. W 1945 r. powrócił do Gorlic i na nowo podjął pracę katechety w liceum aż do roku 1951. Do swojej śmierci pracował w Gorlicach, pomagając w duszpasterstwie. Nadal był związany ze swoją rodzinną parafią. Pomagał w czasie budowy nowej świątyni oraz gromadził materiały do opracowania historii parafii w Niebylcu¹⁰. Od 18 lipca 1962 r. był członkiem diecezjalnej Komisji ds. organistowskich. Od tegoż samego roku pełnił funkcję dziekana dekanatu gorlickiego. W 1965 r. został odznaczony

4. *Księga pamiątkowa – 90 lat Gimnazjum i Liceum im[ienia] Marcina Kromera w Gorlicach: 1906-1996*, red. S. Przybyłowicz, Gorlice 1996, s. 99-101.

5. ADT, Zesp. PG, sygn. VIII/15, Pismo ks. T. Górnickiego do Kurii Biskupiej w Tarnowie, Gorlice 29.VI. 1939 r.

6. Tamże, Pismo Kurii Biskupiej do ks. T. Górnickiego, Tarnów 7.VII.1939 r.

7. A. Chuchla, *Koncert z okazji 42 rocznicy śmierci ks. prałata Teofoła Górnickiego* s. 252.

8. ADT, Zesp. PG, sygn. VIII/15, Pismo ks. K. Litwina do Ks. Bp Ordynariusza, Gorlice, brak daty, (nadesłano: Tarnów, 14.12.1938 r.).

9. Tamże, Pismo Matki Teodory Chruślińskiej do Kurii Biskupiej w Tarnowie, Kraków, 12.VIII.1927 r.

10. A. Chuchla, *Koncert z okazji 42 rocznicy śmierci ks. prałata Teofoła Górnickiego* s. 252.

godnością szambelana papieskiego. Swoją działalnością muzyczną wywarł duży wpływ na kulturę muzyczną zarówno parafii, jak i miasta¹¹.

Zmarł 30 września 1971 r. w Gorlicach i został pochowany na tamtejszym cmentarzu. W kronice parafialnej zanotowano, że pogrzeb „odbył się przy licznych udziale księży i parafian i był prawdziwą manifestacją uczuć i czci i przywiązania społeczeństwa gorlickiego i duchowieństwa diecezji tarnowskiej”¹². Był to wyraz wdzięczności nie tylko za jego działalność muzyczną czy wychowawczą, ale przede wszystkim za jego postawę kapłańską. Sylwetkę ks. Górnickiego jako kapłana i wychowawcy dobrze oddają dwa krótkie opisy z kroniki parafialnej: „Po przejściu na emeryturę pozostał nadal w Gorlicach, pracując przy kościele, najczęściej w konfesjonale. Nigdy nie odmawiał pomocy finansowej tym, którzy o nią prosili, a nawet wychodził sam naprzeciw (...)” oraz „Cieszył się zaufaniem i czcią młodzieży, która dawała tego dowody nawet po opuszczeniu szkoły, po dojściu do samodzielnych stanowisk korespondowała z nim i odwiedzała”¹³.

Twórczość kompozytorska

Jedną z pasji ks. Górnickiego, oprócz historii, była muzyka¹⁴. Brak jednakże danych na temat samego wykształcenia muzycznego ks. Teofila. Prawdopodobnie był samoukiem obdarzonym muzycznym talentem, a przede wszystkim zamiłowaniem do muzyki. Z zachowanych kompozycji i opracowań muzycznych wynika, że posiadał wiedzę nie tylko teoretyczną, ale i praktyczną z zakresu zasad muzyki, harmonii czy dyrygentury, a także umiejętność gry na organach. Jak wspomniano wyżej, muzykę traktował jako ważny element wychowania młodego człowieka.

W zbiorze repertuaru chóru parafialnego Narodzenia NMP w Gorlicach znajduje się kilkanaście kompozycji, w tym opracowań muzycznych autorstwa ks. Górnickiego. Wśród nich są kompozycje cyklu mszalnego, opracowania kolęd, pieśni i psalmów. Część z nich zachowała się w oryginalnych rękopisach autorstwa ks. Górnickiego, pozostałe w odpisach oryginałów. Przy niektórych z nich podana jest data czy okoliczności powstania. Ks. Górnicki był także autorem opracowania *Pasji* na głosy solowe oraz chór mieszany. Partytura tego opracowania zaginęła. Poniżej zostaną omówione wszystkie z zachowanych kompozycji i opracowań, których autorem jest ks. T. Górnicki.

11. A. Nowak, *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 2. A-J, Tarnów 2000, s. 242; J. Wilk, *Kościół parafialny w Gorlicach*, wyd. 2, Gorlice 2000, s. 132.

12. Archiwum parafialne Narodzenia NMP w Gorlicach, Kronika parafialna, s. 213.

13. Tamże, s. 212.

14. A. Chuchla, *Koncert z okazji 42 rocznicy śmierci ks. prałata Teofila Górnickiego*, s. 252-253.

Cykle mszalne

Pod pojęciem mszy czy cyklu mszalnego rozumiemy tutaj śpiewane części *ordinarium*, do których należą: *Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus, Agnus Dei*¹⁵. Zachowały się dwa takie cykle mszalne autorstwa ks. Górnickiego. Pierwszy zainspirowany został pieśniami maryjnymi, a drugi kolędami.

- *Msza „Echo wieków”*

Jest ona liturgiczną mszą w języku polskim opartą na najstarszych melodiach maryjnych. Jest to msza jednogłosowa z towarzyszeniem organów, z przeznaczeniem do wykonywania w święta maryjne. Jak sam autor zaznaczył we wstępie do wydania nutowego, motywem do napisania tej kompozycji były dwa ważne wydarzenia: Sobór Watykański II oraz Tysiąclecie Chrztu Polski: „W obecnej chwili dziejowej dwa wielkie wydarzenia spotkały się na ziemiach polskich. Jedno – w skali światowej – Sobór Watykański II, który dzięki swym daleko idącym reformom dopuścił język polski do udziału w liturgii św. Drugie – w skali polskiej – Tysiąclecie chrześcijaństwa w Polsce. Ten spłot wydarzeń podsunął mi myśl dostosowania najstarszych melodii maryjnych – dawniej u nas popularnych, dziś prawie już nie używanych – do liturgii Mszy św. celebrowanej uroczystie z udziałem ludu w języku polskim. Niech to «Echo wieków» wielbi Boga w Trójcy jedynego, zwłaszcza w liczne święta maryjne”¹⁶ (Fot. 2). Kompozycja obejmuje cały cykl mszalny a więc: *Kyrie, Gloria, Credo, Sanctus* i *Agnus Dei*. Wszystkie części z tekstem w języku polskim oprócz *Kyrie*, gdzie został zachowany tekst grecki.

I. Kyrie utrzymane w tonacji d-moll, w tempie *Moderato*, oparto na motywach pieśni *Bogurodzica*. Poprzedzone jest dwutaktowym wstępem organowym. Wezwania *Kyrie eleison* oraz *Christe eleison* powtarzane trzykrotnie. Brak dodatkowych uwag wykonawczych.

II. Chwała w tonacji B-dur rozpoczyna się incipitem z Mszy IX *In Festis B. Mariae Virginis* w tempie *Allegretto*. Środkowa część od słów: „Który gładzisz grzechy świata, zmiłuj się nad nami. Który gładzisz grzechy świata, przyjm błaganie nasze. Który siedzisz po prawicy Ojca, zmiłuj się nad nami” w tonacji c-moll z dodatkową uwagą „wolniej”. Ten środkowy fragment oparty jest na melodii hymnu z *Godzinek ku czci NMP*. Od słów: „Albowiem tylko Tyś jest święty” do końca hymnu, powraca tonacja B-dur i *Tempo I*.

15. Por.: I. H. Siekierka, *Muzyka a liturgia. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2005, s. 121. Zagadnienie twórczości mszalnej kompozytorów polskich XX wieku szczegółowo omawia: S. Dąbek, *Twórczość mszalna kompozytorów polskich XX wieku*, Warszawa 1996.

16. Ks. T. Górnicki, *Msza liturgiczna w języku polskim*, [b.r., b.m].

III. *Wierzę* w tonacji F-dur, incipit „Wierzę w jednego Boga” zaczerpnięty z gregoriańskiego Credo III, całość oparta na melodii wezwania z *Godzinek ku czci NMP*.

IV. *Święty* w tonacji d-moll, poprzedzone jednotaktowym wstępem organowym, oparte na temacie *Bogurodzicy*. Pierwsza część w tempie *Maestoso*. Od słów „Błogosławiony...” do końca aklamacji tempo *Piu mosso*.

V. *Baranku Boży* w tonacji d-moll, w tempie *Adagio*, ostatnie wezwanie zakończone w tonacji D-dur. Melodia tej części oparta na motywach pieśni *Zawitaj ranna jutrzeńko*.

W 42. rocznicę śmierci ks. T. Górnickiego została odprawiona Msza święta w kościele parafialnym w Niebylcu, podczas której Chór Katedry Siedleckiej pod dyktando ks. prof. dr. hab. Michała Szulika wykonał wszystkie części mszy „Echo wieków”.

- *Msza na okres Bożego Narodzenia*

Drugi z zachowanych cykli mszalnych to Msza święta na okres Bożego Narodzenia opatrzona tytułem *Hej Kolęda – Kolęda* z dopiskiem *Na okres Bożego Narodzenia*. Obejmuje ona trzy części cyklu mszalnego: *Kyrie*, *Sanctus* i *Agnus Dei*, z tekstem w języku polskim, oparta na melodiach kolęd. Brak daty powstania tej mszy. Z pewnością została napisana w dobie twórczości posoborowej, jak większość tego typu kompozycji. Przeznaczona dla śpiewu wiernych z towarzyszeniem organów. Zachowała się kserokopia oryginalnego zapisu.

I. *Panie, zmiłuj się* utrzymane w tonacji F-dur, w metrum 3/4, w tempie *umiarowanie*, oparte na kolędzie *Anioł pasterzom mówił*.

II. *Święty* w tonacji C-dur, w metrum 4/4, oparte na melodii *Gdy się Chrystus rodzi*, z uwagą co do tempa: *Żywo – radośnie*.

III. *Baranku Boży* w tonacji F-dur, metrum 3/4, oparte na kolędzie *A wczora z wieczora*. Ta część powinna być wykonana „Poważnie ale nie rozwlekle”.

Trudno jednoznacznie określić, na ile ten cykl mszalny się przyjął i był wykonywany.

Opracowania kolęd

Zachowały się cztery kolędy w opracowaniu ks. Górnickiego w oryginalnym zapisie. Oprócz kolęd *Nowy rok bieży* i *Judzką krainę* w przypadku dwóch pozostałych brak daty czy okoliczności ich powstania.

- *Nowy rok bieży*

Kolęda została napisana w 1947 r. w Niebylcu i zadedykowana ks. Kazimierzowi Litwinowi, ówczesnemu proboszczowi w Gorlicach¹⁷. Na dole partytury

17. Ks. Kazimierz Litwin (1884-1961) pracujący w Gorlicach od 1911 r. najpierw jako katecheta, a od 1924 r. jako proboszcz do 1961 r. Por.: J. Wilk, *Kościół parafialny w Gorlicach*, s. 131.

dopisek: *Najprzewielebniejszemu Ks. Prałatowi Litwinowi z życzeniami szczęśliwego Nowego Roku (1948), Niebylec 26.XII.1947*” (Fot. 3). Obejmuje ona 36 taktów. Napisana na chór mieszany, w tonacji A-dur, w metrum 3/8. Opracowany został jeden z wariantów tej kolędy, prawdopodobnie typowy dla rodzinnych stron ks. Górnickiego. Całość składa się z dwóch części. Pierwszą część odpowiadającą pierwszej zwrotce rozpoczyna sopran i alt w dwugłosie (t. 1-4), na słowa *A kto, kto* wchodzi głosy męskie tenor i bas. Drugą część, związaną z drugą zwrotką, rozpoczynają tenory i basy (t. 17-20), a następnie głosy żeńskie sopran i alt. Całość utrzymana w tempie *Andante*. Pierwsza zwrotka w dynamice *mf*, zaś druga w dynamice *p*.

- *Mizerna cicha*

Kolęda liczy 31 taktów, przeznaczona na chór mieszany, w metrum 3/8, w tonacji B-dur, w tempie *Moderato*. Napisana do melodii autorstwa ks. Jakuba Wrzeciono. Ta wersja melodii kolędy zamieszczona jest również w *Śpiewniku parafialnym* ks. W. Lewkowicza¹⁸.

- *Judzką krainę*

Kolęda została opracowana 24 stycznia 1924 r. Obejmuje 32 takty, przeznaczona na chór męski, w tonacji As-dur, w metrum 4/4. Ks. Górnicki zmienił metrum z 2/4 na 4/4. Opracowana została tylko pierwsza zwrotka.

- *Pójdźmy wszyscy do stajenki*

Kolęda liczy 36 taktów, przeznaczona jest na chór męski, w tonacji D-dur, w metrum 4/4. Kompozytor umieszcza oznaczenie tempa: *Allegro Moderato*. Zostały opracowane trzy zwrotki. W zwrotce pierwszej melodia w tenorach pierwszych, w drugiej zwrotce melodię w refrenie przejmuje bas z barytonem, a następnie prowadzi sam baryton. Zaś w trzeciej zwrotce melodię prowadzą barytony, do których w kilku fragmentach dołączają się basy w unisonie.

Utwory maryjne

Z utworów do Matki Bożej zachowało się opracowanie pieśni *Po górach dolinach* oraz kompozycja *Do Dziewicy Matki*.

18. W. Lewkowicz, *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni kościelnych oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-katolickich*, wyd. XI, Olsztyn 1982, s. 195. Błędnie podane imię Jan zamiast Jakub.

- *Po górach dolinach*

Opracowanie liczy 16 taktów, napisane na chór mieszany wraz z akompaniamentem organowym, w tonacji F-dur, w metrum 3/4. Zachował się ręczny odpis opracowania ze wskazaniem na autora akompaniamentu: „ks. Górnicki organ”. Opracowanie na chór zapisane na trzech pięcioliniach, melodia z drobnymi zmianami w refrenie związanymi z opracowaniem czterogłosu dla chóru. Z zachowanej kopii trudno wywnioskować, czy opracowanie na chór jest także autorstwa ks. Górnickiego. Akompaniament organowy o fakturze homofonicznej. Linia melodyczna w akompaniamentcie nie zawsze pokrywa się z melodią w sopranie, ale uzupełnia ją harmonicznie. W lewej ręce akompaniamentu charakterystyczne kwinty i seksty. W refrenie akompaniament rozdrobniony na wartości ósemkowe z prowadzeniem melodii w tenorze.

- *Do Dziewicy Matki*

Pieśń *Do Dziewicy Matki*¹⁹ została napisana dla ks. bpa Jerzego Ablewicza. Na drugiej stronie partytury u dołu dedykacja: *Jego Ekscelencji Ks. B[iskup]owi Ordynariuszowi Jerzemu Ablewiczowi tę pieśń do Matki Bożej Dziewicy poświęca autor*. Brak daty i okoliczności powstania tej kompozycji. Zachował się jej rękopis. Melodię ks. Górnicki skomponował do tekstu Macieja Kazimierza Sarbiewskiego, w tłumaczeniu ks. L. Świdra. Kompozycja liczy 24 takty, dwie zwrotki z refrenem, przeznaczona na głos solowy z towarzyszeniem organów, w tonacji As-dur, metrum 4/4. Całość kompozycji poprzedzona organowym wstępem (t. 1-2), krótkim dwutaktowym łącznikiem między zwrotkami a refrenem (t. 11-12) oraz zakończeniem (t. 21-24).

Utwory pasyjne

Do utworów o tematyce pasyjnej należy pieśń *Kiedy przed Tobą* oraz hymn na Niedzielę Palmową *Wjeżdża Król nasz*. Ks. Górnicki, jak już wspomniano wyżej, jest także autorem opracowania *Pasji* na głosy solowe i chór mieszany²⁰. Nie udało się jednak odnaleźć partytury tej kompozycji.

- *Kiedy przed Tobą*

Pieśń *Kiedy przed Tobą* powstała w związku z odnowieniem figury „Pana Jezusa w Więzieniu” pochodzącej z XVII lub XVIII w. oraz poświęceniem nowego

19. Rękopis zapisu nutowego znajduje się w zbiorach ADT, Zesp. PG, sygn. VIII/15.

20. Informacja uzyskana od organisty J. Wlazełko.

ołtarza²¹. Autorem tekstu był wikariusz parafii gorlickiej ks. W. Wójtowicz²², a melodię napisał ks. T. Górnicki. Pieśń jest wykonywana w parafii gorlickiej od roku 1963 podczas nabożeństwa do „Pana Jezusa w Więzieniu” w każdy wtorek, a także podczas innych nabożeństw o charakterze pasyjnym. Jest to pieśń licząca 16 taktów, trzy zwrotki bez refrenu, napisana w tonacji c-moll, w metrum 4/4. Przeznaczona dla śpiewu wiernych. Harmonizację do pieśni napisał Stanisław Wlazełko, długoletni organista parafii Narodzenia NMP w Gorlicach.

- *Wjeżdża Król nasz*

Wjeżdża Król nasz Jezus cichy to hymn przeznaczony na Niedzielę Palmową, wykonywany podczas procesji z palmami. Tekst i melodię skomponował już wcześniej ks. W. Lewkowicz i umieścił w *Śpiewniku parafialnym*²³. Ks. Górnicki skomponował nową melodię do tekstu ks. Lewkowicza i na tę melodię hymn ten jest wykonywany w diecezji tarnowskiej²⁴. Kompozycja liczy 16 taktów, pięć zwrotek z refrenem, w tonacji D-dur, w metrum 4/4. Dodatkowo autor melodii przy zwrotce podaje tempo *Maestoso*, zaś przy refrenie *Piu vivo*.

Utwory okolicznościowe i przygodne

Do utworów okolicznościowych i przygodnych możemy zaliczyć trzy kompozycje: *Jubilato Deo*, *Kantatę Jubileuszową* oraz *Veni sequere me*.

- *Jubilato Deo*

Jubilato Deo to kompozycja napisana do tekstu *Psalmu 100* (99), powstała w latach 1966/1967. Brak informacji dotyczących okoliczności jej powstania,

21. J. Wilk, *Kościół parafialny w Gorlicach*, s. 55-58; J. Pikul, *Gorlice, Pan Jezus w więzieniu*, „Tarnowskie Studia Teologiczne”, IX (1983), s. 110-112.

22. Kwestia autorstwa tekstu pieśni pozostaje do wyjaśnienia. Ks. J. Wilk podaje „ulożoną przez tutejszego kiedyś wikariusza, ks. W. Wójtowicza”. Ks. J. Pikul podaje „ulożoną przez ks. W. Wójtowicza”. M. Bodak w artykule „Jezu w Więzieniu – przebac mi, przebac” jako autora tekstu podaje „słowa napisał jezuita ks. Władysław Wójtowicz”. Por.: M. Bodak, „Jezu w Więzieniu – przebac mi, przebac”. <https://czestochowa.niedziela.pl/artykul/58991/nd/Jezu-w-Wiezieniu---przebac-mi> [dostęp 18.11.2025 r.]

23. Por.: W. Lewkowicz, *Śpiewnik parafialny*, s. 278-279; A. Sokołowska, *Działalność muzyczna i pedagogiczna księdza Wojciecha Ignacego Lewkowicza*, Rzeszów 2012, s. 85.

24. *Cantata Deo. Śpiewnik seminaryjny*. red. ks. A. Zając, ks. S. Garnczarski, Tarnów 1999, wyd. 3 poprawione i poszerzone, s. 73; S. Barszcz, *Pieśni kościelne z akompaniamentem organowym*, Tarnów 2023, s. 87. Autor podaje, że tekst i melodia zostały napisane przez ks. T. Górnickiego. Śpiewniki: *Śpiewnik kościelny ks. J. Siedleckiego*, *Zwycięzca śmierci* jako autora tekstu podają ks. W. Lewkowicza.

ale można przypuszczać, że była związana z przeżywanym w Polsce Millenium Chrztu Polskiego. Przeznaczona na tenor solo, chór mieszany, chór męski, organy. Kompozycja obejmuje 37 taktów, napisana w tonacji C-dur, w metrum 4/4. Oparta na tekście *Psalmu 100* (99) w języku łacińskim. Wersety psalmu są wykonywane naprzemiennie przez chór mieszany lub męski przeplecione dwoma partiami solowymi tenoru.

Jubilare Deo – incipit intonują basy (t. 1)²⁵

omnis terra: servite Domino in laetitia – chór mieszany (t. 2-6)

Introite in conspectu eius in exultatione – chór męski (t. 7-10)

Scitote Dominum esse Deum ipse fecit nos ipsius sumus – chór mieszany (t. 11-14)

Populus ejus, et oves pascuae ejus introite portas eius cum laude – tenor solo (t. 15-18)

Atria eius cum hymno – chór mieszany (t. 19-20)

Celebrate eum – chór męski (t. 21)

benedicite nomini eius – chór mieszany (t. 22-23)

Nam bonus est Dominus in aeternum misericordia eius – chór męski (t. 23-26)

Et in generationem fidelitas eius – chór mieszany (t. 27-29)

Gloria Patri et Filio – tenor solo (t. 30)

Et Spiritui sancto – chór męski (t. 31)

Sicut erat in principio et nunc et semper et in saecula saeculorum. Amen – chór mieszany (t. 32-37).

- *Kantata Jubileuszowa*

Drugą z kompozycji opartych na tekście psalmu jest *Kantata Jubileuszowa*. Okoliczności jej powstania wyjaśnia podtytuł: *Na 25-lecie święceń kapłańskich J.E. Ks. Biskupa Piotra Bednarczyka*²⁶ – czerwiec 1969 (do słów psalmu 99). Kantata liczy 42 takty, napisana została na chór męski z towarzyszeniem organów. Utrzymana w tonacji C-dur, w dynamice *f*, napisana do tekstu *Psalmu 100* (99) w języku polskim. Co do sposobu wykonania – w partyturze od słów *Wiedźcie, że Pan jest Bogiem* do końca utworu znajduje się jedyna uwaga co do wykonania: *Cantabile*.

- *Veni sequere me*

Veni sequere me to pieśń zwrotkowa z refrenem, przeznaczona na chór męski, o tematyce powołaniowej. Liczy 32 takty, w tonacji D-dur. Harmonizację do niej napisał ks. Górnicki. Trudno określić, czy on jest również autorem tekstu. Kom-

25. Zachowano oryginalną pisownię.

26. Bp Piotr Bednarczyk (1914-2001), biskup pomocniczy diecezji tarnowskiej. Święcenia kapłańskie przyjął w 1944 r., sakrę biskupią w 1968 r. Por.: P. Nitecki, *Biskupi kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, wyd. 2, Warszawa 2000, s. 23.

pozycja rozpoczyna się dwutakowym wolnym wstępem w tempie *Lento* z tekstem *Pójdź za mną pójdź, młodzieńcze ty mój!* (t. 1-2), następnie refren *Bracia, to Chrystus nas woła, serca gorące i jasne czoła znaczy wybraństwem na pracy znój!* w tempie *Allegro moderato* (t. 3-8). Pierwsza zwrotka (t. 9-16) utrzymana w tempie *Piu lento* bez oznaczenia dynamicznego. Druga i trzecia zwrotka (t. 17-32) z własną melodią utrzymaną w tempie *Moderato* w dynamice od *mf* do *f*.

Zakończenie

Muzykę kościelną możemy rozpatrywać i badać na wiele różnych sposobów. Jednym z nich jest badanie jej w konkretnych ośrodkach i na przykładzie konkretnych osób tworzących ją bądź wykonujących²⁷. Jedną z takich osób był ks. T. Górnicki, dla którego muzyka kościelna była nie tylko życiową pasją, ale również stała się ważnym elementem w pracy wychowawczej. Oprócz tego można śmiało powiedzieć, że cała działalność muzyczna ks. T. Górnickiego jako kompozytora i autora wielu opracowań wpisuje się w pewnym sensie w nurt twórczości muzyki kościelnej, zarówno *Ruchu Cecylińskiego*, jak i doby po Soborze Watykańskim II, ale również w tworzenie muzycznej kultury parafii Narodzenia NMP oraz miasta Gorlic. Artykuł jest zaledwie próbą pokazania sylwetki ks. Górnickiego przede wszystkim jako muzyka i kompozytora. Z pewnością jego działalność jako dyrygenta, która została w artykule jedynie zasygnalizowana, może stać się przedmiotem dalszych poszukiwań i badań.

Bibliografia

Źródła

Archiwum Diecezjalne w Tarnowie

Zesp. PG, sygn. VIII/15.

Archiwum parafialne Narodzenia NMP w Gorlicach

Kronika parafialna, b. sygn.

Zbiory autora (nuty kompozycji i opracowań)

Echo wieków. Msza liturgiczna w języku polskim.

Hej Kolęda – Kolęda. Msza św. na okres Bożego Narodzenia.

27. M. R. Szulik, *Kultura muzyczna Katedry Siedleckiej. Ludzie i muzyka*, Lublin 2008, s. 9.

Hymn na Niedzielę Palmową – Wjeżdża Król nasz.
Jubilate Deo.
Judzką krainę.
Kantata Jubileuszowa.
Kiedy przed Tobą.
Mizerna cicha.
Nowy rok bieży.
Po górach dolinach.
Pójdźmy wszyscy do stajenki.
Veni sequere me.

Opracowania

- Artificium Ars Scientia. Księga Jubileuszowa w 80. rocznicę urodzin Ks. Profesora Jana Chwałka*, red. M. Szymanowicz, Lublin 2010.
- Barszcz S., *Pieśni kościelne z akompaniamentem organowym*, Tarnów 2023.
- Bratkowski T., *Muzyka. Teoria i historia XIV-XX w.*, t. 1, Przemyśl 2011.
- Cantate Deo. Śpiewnik seminaryjny*. red. Ks. A. Zając, ks. S. Garnczarski, wyd. 3 poprawione i poszerzone, Tarnów 1999.
- Chuchła A., *Koncert z okazji 42 rocznicy śmierci ks. prałata Teofila Górnickiego*, „Rocznik Niebylecki”, 2 (2014), s. 251-254.
- Dąbek S., *Twórczość mszalna kompozytorów polskich XX wieku*, Warszawa 1996.
- Gorlicki Informator Biograficzny*, Gorlice 2009.
- Księga pamiątkowa – 90 lat Gimnazjum i Liceum im[ienia] Marcina Kromera w Gorlicach: 1906-1996*, red. S. Przybyłowicz, Gorlice 1996.
- Lewkowicz W., *Śpiewnik parafialny czyli zbiór pieśni kościelnych oraz modlitw dla użytku wiernych w kościołach rzymsko-katolickich*, wyd. XI, Olsztyn 1982.
- Motyka A., *Duszpasterze diecezji przemyskiej obrządku łacińskiego w okresie niewoli narodowej (1772-1918). Szkice biograficzne* (cz. 9: Glazer-Grochowski), „Zwiastowanie”, 2022, nr 1.
- Nitecki B., *Biskupi kościoła w Polsce w latach 965-1999. Słownik biograficzny*, wyd. 2, Warszawa 2000.
- Nowak A., *Słownik biograficzny kapłanów diecezji tarnowskiej 1786-1985*, t. 2: A-J, Tarnów 2000.
- Pikul J., *Gorlice, Pan Jezus w więzieniu*, „Tarnowskie Studia Teologiczne”, IX (1983), s. 110-112.
- Siekierka I. H., *Muzyka a liturgia. Zagadnienia wybrane*, Wrocław 2005.
- Sokołowska A., *Działalność muzyczna i pedagogiczna księdza Wojciecha Ignacego Lewkowicza*, Rzeszów 2012.

Szulik M. R., *Kultura muzyczna Katedry Siedleckiej. Ludzie i muzyka*, Lublin 2008.
Wilk J., *Kościół parafialny w Gorlicach*, wyd. 2, Gorlice 2000.

Netografia

Bodak M., „Jezu w Więzieniu – przebacz mi, przebacz”, <https://czestochowa.niedziela.pl/artukul/58991/nd/Jezu-w-Wiezieniu---przebacz-mi> [dostęp: 18.11.2025 r.]

Streszczenie

Dokumenty Kościoła jednoznacznie podkreślają, że muzyka w liturgii ma służyć chwale Bożej i uświęceniu wiernych. Może stać się również pasją w życiu i ważnym elementem w wychowaniu człowieka. Wydaje się, że taką właśnie rolę pełniła w życiu ks. Teofila Górnickiego (1890-1971), kapłana najpierw diecezji przemyskiej, a następnie diecezji tarnowskiej. Ks. Górnicki przez ponad 40 lat był związany z parafią Narodzenia NMP w Gorlicach, a także samym miastem. W Gorlicach pracował jako duszpasterz, katecheta, wychowawca młodzieży, nauczyciel śpiewu, dyrygent. Niniejszy artykuł jest próbą przybliżenia działalności muzycznej ks. Teofila Górnickiego przede wszystkim jako muzyka, kompozytora i autora opracowań cykli mszalnych, pieśni, kolęd czy psalmów. Są to utwory przeznaczone do wykonywania jednogłosowo przez wiernych, a także opracowania na chór mieszany lub męski. W artykule została zasygnalizowana także jego działalność jako dyrygenta i chórmistrza. Autorowi udało się dotrzeć do dwunastu jego kompozycji i opracowań, które w artykule zostały krótko omówione. Kilka z nich zachowało się w oryginalnym zapisie. Można śmiało powiedzieć, że działalność ks. Górnickiego na polu muzyki kościelnej wpisuje się w troskę o szeroko rozumianą kulturę muzyczną Kościoła.

Słowa kluczowe: ks. Teofil Górnicki, Gorlice, katecheta, muzyk, kompozytor, muzyka kościelna.

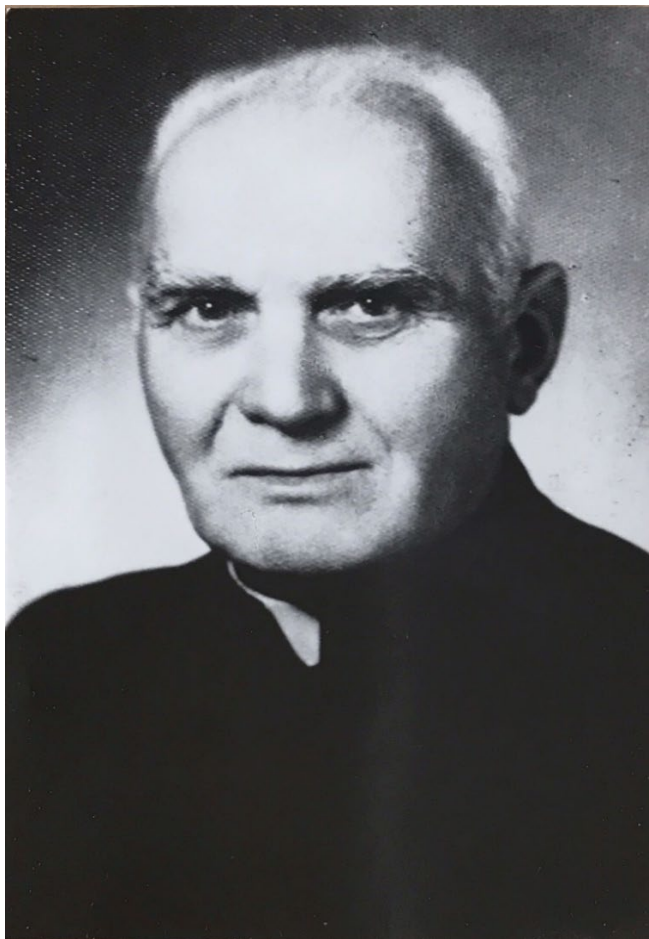
THE MUSICAL ACTIVITY OF FR. TEOFIL GÓRNICKI (1890-1971) A CONTRIBUTION TO RESEARCH

Summary

Church documents clearly emphasize that music in the liturgy is meant to serve the glory of God and the sanctification of the faithful. It can also become a passion in life and an important element in a person's formation. It seems that music played precisely such a role in the life of Fr. Teofil Górnicki (1890-1971), a priest first of the Diocese of Przemyśl and later of the Diocese of Tarnów. For over 40 years, Fr. Górnicki was associated with the Parish of the Nativity of the Blessed Virgin Mary in Gorlice, as well as with the town itself. In Gorlice, he worked as a pastor, catechist, youth educator, singing teacher, and conductor. This article attempts to present the musical activity of Fr. Teofil Górnicki, primarily as a musician, composer, and author of arrangements of Mass cycles, hymns, carols, and psalms. These works were intended both for unison singing by the faithful and as arrangements for mixed or male choir. The article also outlines his activity as a conductor and choirmaster. The author managed to locate twelve of his compositions and arrangements, which are briefly discussed in the article. Several of them have survived in their original notation. It can be confidently stated that Fr. T. Górnicki's work in the field of church music reflects a broader concern for the musical culture of the Church.

Keywords: Fr. Teofil Górnicki, Gorlice, catechist, musician, composer, church music.

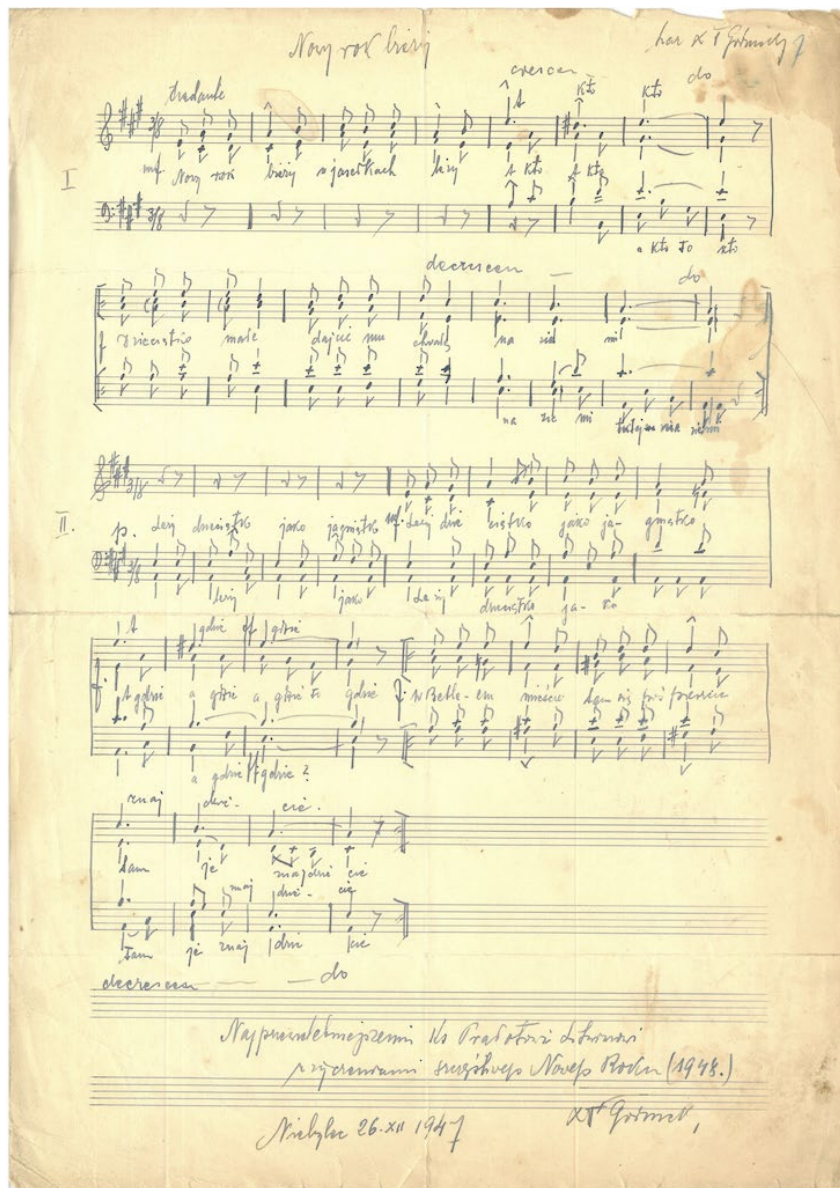
ANEKS

Fot. 1. Ks. Teofil Górnicki (1890-1971).

Fot. 2. Strona tytułowa Mszy „Echo wieków”.

Fot. 3. Kolęda *Nowy rok bieży* w opracowaniu ks. T. Górnickiego wraz z dedykacją dla ks. K. Litwina.